

Autor velmi detailně popisuje způsoby a techniky práce KGB, boj s vnitřním nepřitelem, rozvědnou i kontrarozvědnou činnost, způsob ochrany tajných materiálů. Uvádí i řadu příkladů a popisuje některé operace, způsob získávání tajných spolupracovníků, ukazuje též na prioritní zájmy KGB. Jako typický příklad jedné z akcí rozvědky KGB uvádí operaci „Cedr“, provedenou ottawskou rezidenturou, která po se dvanáct let zabývala sběrem informací pro vypracování detailních plánů energovodů v Kanadě i jiných zemích. Celá kapitola je věnována i boji proti čínským špiónům.

Publikace je napsána spíše populárně naučným stylem, z tohoto důvodu její součástí není příliš obsáhlý poznámkový aparát, uvádí pouze některé pro čtenáře zajímavé internetové odkazy. Obsahuje však řadu dokumentárních fotografií, seznam lidí, kteří zastávali funkce náměstků, šéfů jednotlivých správ a oddělení, dále pak jména předsedů KGB v jednotlivých sovětských republikách. Poměrně velký prostor je věnován i vyznamenáním, která byla příslušníkům těchto orgánů udělována.

Práce je určena především čtenářům v Rusku či státech SNS, autor tedy předpokládá, že tito znají význam všech použitých zkratk. Zahraniční čtenář by však velmi ocenil slovníček, v němž by alespoň ty méně známé zkratky byly rozepsány a vysvětleny. Popis událostí a změn v KGB je podán velmi detailně. Kritickou reflexi působení této organizace, jejíž název byl kdysi synonymem státní šikany a svévole, však v knize nenajdeme.

Petr Pojman

Lavinia Stan, Lucian Turcescu, ***Religion and Politics in Post-Communist Romania***. New York: Oxford University Press, 2007, 270 s.

Lucian Turcescu (vystudoval teologii ještě v totalitním Rumunsku) a Lavinia Stanová, politoložka, již publikovali řadu studií o rumunské pravoslavné církvi, resp. o vztahu církve a státu za socialismu i po něm a svou práci zúročili v této monografii. Téma rozdělili do devíti kapitol včetně úvodu a závěru. Vlastnímu textu předchází předmluva Sabriny Rametové, renomované britské odbornice na problematiku náboženství za komunismu z univerzity v Trondheimu.

V úvodní kapitole se autoři zabývají vztahem náboženství a politiky v postkomunistickém systému. Druhá kapitola je čistě teoretickým exkurzem do teorie vztahů státu a církve v jednotlivých vládních systémech. Třetí část knihy se zabývá vztahem náboženství a nacionalismu s přihlédnutím k rumunským realitám, kde se tento vztah zvláště extrémně projevil v meziválečném období, kdy někteří pravoslavní kněží vstoupili do fašistické Železné gardy. V následující kapitole autoři sledují proces vyrovnávání rumunské společnosti s komunistickou minulostí, který se na rozdíl od sousedního Bulharska obešel bez rozštěpení církve, nicméně ne zcela bez problémů. Podezření ze spolupráce s komunistickou Securitate totiž ulpělo i na nejvyšších činitelích církve. V páté kapitole autoři narážejí na vyostřený problém vztahů mezi pravoslavnou a řec-

řeckokatolickou církví, která byla za komunismu násilně sloučena s církví pravoslavnou. V Rumunsku je vztah mezi těmito dvěma konfesemi zkalen i doposud nevyřešenou otázkou navrácení kostelů a jiného majetku po roce 1989 obnovené řeckokatolické církvi a také některými výroky nacionalistických politiků, kteří tvrdí, že se řeckokatolická církev s pravoslavnou sloučila za minulého režimu dobrovolně. V šesté kapitole autoři řeší zajímavý problém vlivu rumunské pravoslavné církve na volby a potažmo účasti jejích kněžích na kandidátkách jednotlivých stran, především pak na listině nacionalistické strany PRM. Sedmou kapitolu věnovali Turcescu a Stanová problému povolování výuky náboženství na rumunských školách, proti čemuž kladli extrémní odpor hlavně pravoslavní duchovní, ovšem v případě vyučování řeckokatolické verze. Osmá kapitola se zabývá vlivem církvi na rumunskou politiku v oblasti tvorby zákonů o manželství a o rodině. V poslední kapitole, spojené se závěrem, autoři řeší vztahy církvi k demokratizaci Rumunska a jeho vstupu do evropských struktur. Zde je zajímavé zmínit ambivalentní vztah pravoslavné církve k demokratizaci země, daný především jejím privilegovaným postavením v rumunské společnosti.

Knihy obsahuje skromné přílohy, omezené na výčet rumunským státem uznaných vyznání a na seznam funkcionářů zmíněných rumunských církvi. Ke cti knihy pak slouží přehledný poznámkový aparát, chybí ovšem souhrnný seznam literatury. Úhrnem však jde o čtivou, po odborné stránce dobře zpracovanou monografii představující důležitý příspěvek k studiu jak církevních, tak balkánských dějin.

Jan Procházka

Ivanka Survila, ***Daroha: Stoupcy – Kapenhahen – Paryž – Madryd – Atava – Mensk.*** Mensk: Radyjo Svabodnaja Europa Radyjo Svaboda, 2008, 144 s.

Dne 25. března 1918 byla vyhlášena Běloruská lidová republika, jejímiž státními orgány byly „předparlament“ – Rada BLR a „vláda“ – Lidový sekretariát. Tato republika však neměla dlouhého trvání a ani nebyla státem v pravém slova smyslu, neboť svou nezávislost deklarovala v době, kdy byla její území okupována Němci. Poté, co byla na konci roku 1918 německá vojska vytlačena Rudou armádou, byli i členové Rady BLR nuceni opustit její hlavní město Minsk a uchýlit se nejdříve do Hrodna, poté do Kaunasu a nakonec i do Prahy. Prvním předsedou Rady, někdy se taktéž užívá názvu „prezident“, byl zvolen Jazep Varonka, a zatím posledním je právě autorka výše uvedené knihy, Ivanka Survila. Přestože od vyhlášení Běloruské lidové republiky a od zvolení prvního předsedy BLR uběhlo již takřka celé jedno století, tento orgán hraje stále významnou roli v prostředí běloruské inteligence.

Název autobiografie signalizuje trnitou cestu autorky životem. Ivanka Survila se narodila ve městě Stoupcy v Bělorusku a ke konci druhé světové války společně se svými rodiči, sestrou a bratrem utekla do Kodaně. Barvitě popisuje cestu uprchlíků z Běloruska přes východní Prusko a Baltské moře až do Dánska. V Dánsku žila celá